

**Қ А Р О Р И**  
**Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон**

№10

аз 18 ноябри соли 2013

ш. Душанбе

**Оид ба тартиби баррасии парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии  
маъмури аз ҷониби судҳои марҳилаи якум**

Бо мақсади татбиқи дуруст ва яхелаи меъёрҳои Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмури (минбаъд КҲМ) ва Кодекси муҳофизати ҳуқуқвайронкунии маъмури Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд КМҲМ) ҳангоми баррасии парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмури дар судҳои марҳилаи якум, дар асоси моддаи 27 Қонуни конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон», Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон,-

**Қ А Р О Р   К А Р Д :**

1. Ба судяҳо тавзеҳот дода шавад, ки зимни пешбурд ва баррасии парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмури вазифадоранд, принсипи қонуниятро ба роҳбарӣ гирифта, меъёрҳои Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, КҲМ, КМҲМ ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистонро риоя намуда, онҳоро дақиқ ва яхела татбиқ намоянд.

Тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва КМҲМ парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмури аз ҷониби суд, мақомоти ваколатдори давлатӣ (шахсони мансабдор), ки таҳти тобеияти онҳо қарор доранд, баррасӣ карда мешаванд.

2. Судяҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки мувофиқи талаботи қисми 1-и моддаи 92 КМҲМ дар мавриди барҳам додани мақомоти ваколатдори давлатии дар боби 10 Кодекси мазкур дарҷгардида, то ворид намудани тағйиру иловаҳои дахлдор ба ҳамин боб парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмури тобеи онҳо аз ҷониби судяҳо баррасӣ мегарданд.

Ҳамчунин, тибқи талаботи қисми 1 моддаи 93 КМҲМ суд дар доираи салоҳияти худ парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмуриро бо моддаҳои 57-107, 126, 131, 132, 150, 153, 154, 166

қисми 2, 171, 172, 182, 189, 198 қисми 2, 205, 207, 208, 210-214, 288, 297, 309 қисми 1, 311 қисмҳои 2 ва 3 (танҳо нисбат ба шахсони ҳуқуқӣ), 312, 313, 316, 328 қисми 1, 329 қисмҳои 1 ва 2, 332, 333 қисми 1, 334, 337 қисми 2, 339 қисми 2, 345, 352, 353, 358, 373 -376, 377 қисми 1, 437, 437<sup>1</sup>, 448, 460, 465, 467, 471, 472, 474 қисми 2, 474<sup>1</sup>, 475 - 481, 485 қисми 3, 487, 490, 492, 497-500, 507 қисми 3, 508 қисми 2, 510-512, 514, 518, 528-534, 534<sup>1</sup>, 536, 538 қисми 2, 540-543, 545, 549, 550, 555-558, 560 қисми 2, 577, 578 қисмҳои 1 ва 2, 579, 585 қисми 1, 592, 593 қисми 1, 594 қисми 1, 595 қисми 1, 596, 597, 628 қисми 2, 629, 637, 639, 642 қисми 2, 644, 649, 656, 657 ва 679 қисми 2 КҲМ баррасӣ менамояд.

Суд ба ғайр аз ин, новобаста аз тобеият парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмуриро, ки КҲМ чазоро дар намуди ҷарима ба андозаи аз сесада нишондиҳанда барои ҳисобҳо зиёд аст (ба истиснои парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмури дар соҳаи андоз), маҳрум кардан аз иҷозатномаи машғул шудан ба намуди муайяни фаъолият, маҳрум кардани шахсони воқеӣ аз ҳуқуқи махсус, бо подош гирифтани ашё ва ё мусодираи ашё, ки олоти содир кардани ҳуқуқвайронкунии маъмури ё объекти бевоситаи он мебошад, бо роҳи маъмури аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон берун кардани шахрванди хориҷӣ ва шахси бешаҳрванд, ҳабси маъмури пешбинӣ намудааст, дида мебарояд.

Парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмуриро ба сифати суди марҳилаи якум судяи Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, судяҳои ҷарбии гарнизонҳо, судяи Суди вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судяи судҳои вилоятӣ, судяи суди шаҳри Душанбе, судяи судҳои шаҳр ва ноҳияҳо аз номи суд дар марҳилаи якум танҳо баррасӣ мекунанд.

Парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури нисбати судя ба Суди Олӣ тобеият доранд.

Бояд дар назар дошт, ки судҳои ҷарбӣ парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмури дар қисми 1 моддаи 93 КМҲМ пешбинишударо, ки аз ҷониби хизматчиёни ҷарбӣ содир шудаанд, мавриди баррасӣ қарор медиҳанд.

3. Дикқати судяҳо ба он ҷалб карда шавад, ки дуруст ҳал намудани масъалаи тайёри ба баррасии парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури барои қабули қарори асоснок ва қонуни аҳамияти муҳим дорад.

Судя ҳангоми тайёри барои баррасии парванда бояд масъалаҳои зеринро муайян намояд, ки оё:

- баррасии ҳамин парванда таҳти салоҳияти ӯ қарор дорад ё не;

- ҳолатҳое, ки имконияти баррасии парвандаи мазкурро аз ҷониби ин судя истисно менамоянд, вуҷуд доранд ё не;

- протоколи ҳуқуқвайронкунии маъмури ва дигар протоколҳо дуруст тартиб дода шудаанд ё не, инчунин маводи тибқи КМҲМ пешбинигардида дуруст ба расмият дароварда шудааст ё не;

- барои моҳиятан баррасӣ кардани парванда маводи ҷамъовардашуда кифоя аст ё не, инчунин маводи зарурии иловагӣ барои парванда талаб карда гирифта шудааст ё не;

- ҳолатҳое, ки пешбурди парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмуриро истисно мекунанд ҷой доранд ё не;

- аз ҷониби шахсони иштирокчии пешбурди парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури ягон дархост ё раддия ворид шудааст ё не.

4. Ҳангоми тайёри барои баррасии парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури масъалаҳо дар бораи таъин кардани вақт ва маҳалли баррасии парванда, даъвати шахсони дар моддаҳои 26-34 ва 36 КМҲМ пешбинигардида, даъвати прокурор, агар парвандаи ҳуқуқвайронкуни бо ташаббуси ӯ оғоз гардида бошад, талаб карда гирифтани маводи зарурии иловагӣ барои парванда, таъини экспертиза, мавқуф гузоштани баррасии парванда, боздоштани баррасии парванда, ба мақомоти ваколатдори давлатӣ (шахсони мансабдор), ки протоколро тартиб додаанд, баргардонидани протоколи ҳуқуқвайронкунии маъмури ва дигар маводи парванда бинобар аз тарафи шахсони ба он ваколатдорнабуда тартиб додани протокол ва ба расмият даровардани дигар маводи парванда ё нодуруст тартиб додани протокол ва нодуруст ба расмият даровардани маводи дигари парванда ва ё нопуррагии маводи пешниҳодшуда, ки наметавонад зимни баррасии парванда дар суд пурра карда шавад, аз рӯи тобеият барои баррасӣ супоридани протоколи ҳуқуқвайронкунии маъмури ва дигар маводи парванда, агар судя салоҳияти баррасии парвандаро надошта бошад ё ҳангоме, ки дар бораи радкунии судя ҳал гардад, судя таъинот мебарорад.

Ҳангоми мавҷуд будани ҳолатҳои пешбиниамудаи КМҲМ дар бораи қатъ кардани пешбурди парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури бошад судя қарор қабул мекунад.

Зимни мавқуф гузоштани пешбурди парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури бинобар бе сабабҳои узрнок ба муурофия ҳозир нашудани шахсони дар КМҲМ пешбинигардида, агар ба муурофия ҳозир нашудани онҳо барои ҳаматарафа, пурра, воқеъбинона ва саривақт муайян кардани ҳолатҳои парванда ва мутобиқи қонун ҳал гардидани он мамониат намояд, судяҳоро зарур аст, ки дар бораи маҷбуран овардани ин шахсон таъинот бароранд.

Судяҳо вазифадоранд, ки дар ҳолатҳои бемор шудан ва ё дар сафар будани шахсе, ки нисбати ӯ парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури баррасӣ мегардад, дигар иштирокчиёни пешбурди парванда, инчунин ба миён омадани дигар ҳолатҳое, ки баррасии парвандаро бе иштироки онҳо ва дар муҳлати муайяншуда истисно мекунад, тибқи талаботи моддаи 134-и КМҲМ баррасии парвандаро боздоранд.

5. Мувофиқи талаботи моддаи 135 КМҲМ парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури дар маҳалли содиршавии ҳуқуқвайронкунии маъмури баррасӣ карда мешавад. Аммо бо дархости шахсе, ки нисбати ӯ парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури баррасӣ карда мешавад, инчунин дар мавридҳои дигар, мумкин аст, парванда дар маҳалли истиқомати ин шахс баррасӣ гардад.

Парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури, ки КҲМ барои он ҷазои маҳрум кардан аз ҳуқуқи идораи воситаи нақлиётро пешбинӣ намудааст, метавонад дар маҳалли бақайдгирии воситаи нақлиёт низ дида мебарояд.

Судя парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмуриро нисбати хизматчиҳои ҳарбӣ дар суди ҳарбии гарнизоне, ки дар ҳудуди фаъолияти он ҳуқуқвайронкунии содир шудааст, мавриди баррасӣ қарор медиҳад.

6. Вобаста ба категорияҳои парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмури моддаи 136 КМҲМ муҳлати баррасии онҳоро муқаррар намудааст, ки тибқи он судяҳо бояд парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмуриро дар муҳлати бист шабонарӯз аз лаҳзаи ба судяҳо супоридани протокол ва маводи ҳуқуқвайронкунии маъмури баррасӣ намоянд.

Ҳангоми ворид шудани дархост аз ҷониби иштирокчиёни пешбурди парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ё ҳангоми зарурати ба таври иловагӣ муайян кардани ҳолатҳои парванда судя ҳуқуқ дорад, бо таъиноти асосноки худ муҳлати баррасии парвандаро на бештар аз як моҳ дароз намояд.

Судяҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ оид ба қонунгузорӣ дар бораи интихобот ва раёипурсӣ дар муҳлати панҷ шабонарӯз аз лаҳзаи протоколи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ва дигар маводи парвандаро гирифтани баррасӣ карда шуда, ин муҳлат дароз карда намешавад. Инчунин мувофиқи муқаррароти қисми 4 моддаи 136 КМҲМ муҳлати кӯтоҳи баррасии парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ муқаррар гардидааст (масалан, парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ, ки содир кардани он боиси татбиқи ҷазои ҳабси маъмурӣ ё бо роҳи маъмурӣ берун кардан аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон мегардад), дар рӯзи гирифтани парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ баррасӣ карда мешаванд.

Бо назардошти муқаррароти номбурда, судяҳоро зарур аст, ки дар муҳлати муқарраркардаи қонун баррасии саривақтии парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмуриро таъмин намоянд.

7. Судяҳо вазифадоранд, ки ҳангоми баррасии парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ва мавқуф гузоштани онҳо талаботҳои аз моддаи 137 КМҲМ бармеомадаро қатъиян риоя намуда, ҳангоми оғози муурофияи судӣ эълон намоянд, ки судяи кадом суд парвандаро баррасӣ менамояд, кадом парванда баррасӣ мегардад, кӣ ба ҷавобгарӣ кашида мешавад, муайян намоянд, ки оё шахси воқеӣ ё намояндаи қонунии ӯ ё намояндаи шахси ҳуқуқие, ки нисбати онҳо парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ баррасӣ карда мешавад, инчунин дигар иштирокчиёни баррасии парванда ба муурофия ҳозир шудаанд ё не, намояндаи қонунии шахси воқеӣ ё намояндаи шахси ҳуқуқӣ, ҷимоятгар ва намоянда барои иштирок дар баррасии ин парванда ваколатдоранд, иштирокчиёни баррасии парванда бо тартиби муқарраргардида дар бораи вақт ва маҳалли баргузори муҳокима огоҳ карда шудаанд, инчунин сабабҳои ҳозир нашудани иштирокчиёни баррасии парвандаро муайян карда, аз рӯйи он дар бораи баррасии парванда дар ғойбии ин шахсон ё мавқуф гузоштани баррасии парванда қарор қабул карда, ба

шахсони иштирокчии баррасии парванда ҳуқуку ӯҳдадорихои онҳоро фаҳмонида, дархост ва раддияҳои изҳоршударо дида бароянд.

Диққати судяҳо ба он равона карда шавад, ки ҳангоми ворид шудани аризаи худрадкунӣ ё радкунии судя, радкунии мутахассис, коршинос ё тарҷумон, агар радкунии зикршуда барои моҳиятан баррасӣ кардани парванда мамониат намояд, ҳангоми зарурати ҳозиршавии шахсони иштирокчии баррасии парванда ё талаб кардани маводи иловагӣ барои баррасии парванда ё таъини экспертиза, маҷбуран овардани шахсе, ки иштироки ӯ зимни баррасии парванда мутобиқи қисми 3 моддаи 134 КМҲМ ҳатмӣ дониста шудааст ва дар дигар маҳал баррасӣ кардани парванда тибқи талаботи моддаи 135 Кодекси мазкур дар бораи мавқуф гузоштани баррасии парванда таъинот бароварда мешавад.

Дар сурати идома ёфтани баррасии парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ тартиби таҳқиқи далелҳо муайян карда, протоколи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ва ҳангоми зарурат дигар маводи парванда низ эълон карда, баёноти шахси воқеӣ ё намояндаи шахси ҳуқуқие, ки нисбати онҳо парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ баррасӣ карда мешавад ва шахсони дигари иштирокчии баррасии парванда, шарҳи мутахассис ва хулосаи коршинос шунида, далелҳои дигар таҳқиқ гардида, ҳангоми иштироки прокурор хулосаи ӯ шунида мешавад.

8. Бояд дар назар дошт, ки иштироки ҳимоятгар дар пешбурд ва баррасии парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ дар ҳолатҳои зерин ҳатмист, агар дар ин бора ҳуқуқвайронкунанда дархост пешниҳод намояд, ноболиғ бошад, бинобар камбудихои ҷисмонӣ рӯҳӣ ҳуқуқи худро оид ба ҳимоя мустақилна амалӣ карда натавонад, забони пешбурди муурофиаро надонад.

9. Судяҳоро зарур аст, ки муурофияи маъмурии судиро дар шароите, ки барои кори муътадили суд ва амнияти иштирокчиёни муурофия мусоид аст, гузаронанд.

Ҳамаи иштирокчиёни муҳокимаи судӣ, ҳамчунин ҳамаи шахрвандони дар толори маҷлиси суд ҳозирбуда амри раисикунандаро дар бобати риояи тартибот дар маҷлиси суд бояд иҷро намоянд.

Дар сурати итоат накардани иштирокчиёни парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ба амри судя ё риоя накардани

тартибот хангоми маҷлиси судӣ, ҳамчунин барои аз тарафи шахс содир кардани кирдоре, ки аз беъътиноии ошкоро ба суд ё қоидаҳои дар суд муқарраршуда шаҳодат медиҳад, аз ҷониби судья ё шахси мансабдори ваколатдори мақомоти корҳои дохилӣ тибқи талаботи КМҲМ протоколи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ва маводи зарурӣ тартиб дода, ба раиси суди дахлдор пешниҳод карда мешавад.

Дар навбати худ раиси суд протоколи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ва маводи заруриро барои беғаразона ва моҳиятан баррасӣ кардан ба дигар судья месупорад. Судьяи дигар протоколи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ва маводи заруриро омӯхта, дар сурати мавҷуд будани асосҳои кофӣ нисбати ҳуқуқвайронкунидан бо моддаи 528 КҲМ, яъне барои беҳурмати нисбат ба суд парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ оғоз карда, онро мувофиқи талаботи КМҲМ баррасӣ менамояд.

10. Бо қарори судья, парвандаҳо оид ба содир кардани як ё якчанд ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ, парвандаҳо нисбати як шахс дар содир кардани якчанд ҳуқуқвайронкунии маъмуриё, ки аз ҷониби як суд пеш бурда ё баррасӣ мегарданд, якҷоя карда мешаванд.

Судьяҳо бояд ба инобат гиранд, ки муҳлати пешбурди парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмуриё, ки дар он якчанд парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ якҷоя карда шудаанд, аз рӯзи оғози парвандае ба ҳисоб гирифта мешавад, ки сараввал оғоз шудааст. Ба муҳлати умумии парвандаҳои якҷоякардашуда тамоми вақти воқеии тақвимие, ки ба пешбурди он сарф шудааст, ба ҳисоб гирифта мешавад.

11. Судьяҳо ҳуқуқ доранд, хангоми пешбурди парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ дар ҳолатҳои зарурӣ қисми онро нисбат ба шахсе, ки ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ содир кардаасту маҳалли зисташ номаълум аст, шахсе, ки ба бемории вазнин гирифта аст, ноболиғ, ки дар як парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ якҷоя бо шахси болиғ ба ҷавобгарии маъмурӣ кашида шудааст, ба пешбурди алоҳида ҷудо намоянд. Ҷудо кардани парванда ба шарт мумкин аст, ки он ба баррасии ҳамачониба ва ҳолисонаи парвандаи таҳти пешбурд қарордошта таъсир нарасонад. Аз парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ маводе, ки барои оғоз кардан ва тафтиши парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ дар бораи

ҳуқуқвайронкунии ошкоршуда зарур мебошад, мумкин аст чудо карда шавад. Ба парвандаи ҷудокардашуда бояд маводи зарурӣ дар шакли асл ё нусхаи он замима шавад.

12. Судяҳо вазифадоранд, ки ҳангоми гузаронидани муурофияи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ аз рӯи парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ нисбат ба ноболиғон дар баробари исботи ҳолатҳои дар боби 5 КМҲМ зикршуда бояд синну соли ноболиғ (сана, моҳ ва соли таваллуд), шароити зиндагӣ ва таълиму тарбия, дараҷаи инкишофи зехнӣ, ирода ва рӯҳӣ, хислат ва мичоз, талабот ва завқу рағбат, таъсири шахсони калонсол ва ноболиғони дигарро муайян намоянд. Ноболиғе, ки нисбати ӯ парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ баррасӣ мегардад, мумкин аст, дар вақти баррасии ҳолатҳое, ки метавонанд ба ӯ таъсири манфӣ расонанд, аз маҷлисоҳои судӣ бароварда шавад.

Мебоист ба инобат гирифт, ки ноболиғи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ содир намуда ба воситаи падару модар ё намояндагони дигари қонунии ӯ ва агар ноболиғ дар муассисаи махсуси кӯдакон бошад тавассути маъмурияти муассиса ба суд даъват карда мешавад.

Барои иштирок дар парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ бо қарори судя аз лаҳзаи гирифтани баёноти аввал аз ноболиғ намояндаи қонунии ӯ роҳ дода мешавад.

Дар бораи маҳал ва вақти баррасии парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмуриё, ки аз тарафи ноболиғ содир шудааст, ба прокурор хабар дода мешавад.

Агар дар ҷараёни баррасии парванда оид ба ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ муқаррар гардад, ки ноболиғ ин кирдорро бори аввал содир кардааст ва ислоҳи ӯ бе татбиқи ҷазои маъмурӣ имкон дошта бошад, судяҳо ҳуқуқ доранд, ки парвандаро нисбат ба ноболиғ бо татбиқи ҷораҳои тарбиявӣ қатъ намоянд. Чунин қарор танҳо дар ҳолате қабул карда мешавад, ки ба он ноболиғ ва намояндаи қонунии ӯ розӣ бошанд. Нусхаи қарор дар бораи қатъ кардани парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ нисбат ба ноболиғ бо татбиқи ҷораҳои зикршуда ба комиссия оид ба ҳуқуқи кӯдак бояд фиристонида шавад.

13. Аз рӯйи натиҷаи баррасии парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ қарорҳои зерин қабул карда мешаванд:



-дар бораи таъин кардани ҷазои маъмурӣ;  
-дар бораи қатъ кардани пешбурди парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ.

Қарор дар бораи қатъ кардани пешбурди парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ дар ҳолатҳои:

-мавҷуд будани яке аз асосҳои истисноқунандаи пешбурди парванда, ки дар моддаи 20 КМҲМ пешбинӣ гардидааст;

-дар асоси моддаи 38 КҲМ эълон кардани огоҳии шифоҳӣ;

-қатъ кардани пешбурди парванда ва супоридани маводи парванда ба прокурор, агар ин кирдор (ҳаракат ё беҳаракатӣ) дорои нишонаҳои таркиби ҷиноят бошад, қабул мегардад.

Ҳангоми баррасии парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ҷунин таъинот бароварда мешавад:

-дар бораи супоридани парванда ба мақоми ваколатдори давлатӣ ё шахси мансабдоре, ки мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон барои таъин кардани ҷазои маъмурӣ ё татбиқи дигар ҷораҳои таъсиррасонӣ ваколатдор мебошад;

-дар бораи супоридани парванда аз рӯи тобеият, агар муайян гардад, ки парвандаи мазкур ба салоҳияти ҳамин суд тааллуқ надорад.

Дар таъинот оид ба парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ маълумотҳое, ки дар моддаи 143 КМҲМ дарҷ гардидаанд, бояд аз ҷониби судя нишон дода шаванд.

14. Дар асоси моддаи 141 КМҲМ судяҳо вазифадоранд, ки дар қарор оид ба парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ вазифа, насаб, ном ва номи падари судя, сана ва маҳалли баррасии парванда, маълумот дар бораи шахсе, ки нисбати ӯ парванда баррасӣ гардидааст, ҳолатҳое, ки зимни баррасии парванда муқаррар карда шудаанд, моддаи КҲМ, ки ҷавобгарии маъмуриро барои содир кардани ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ё асосҳои қатъ кардани пешбурди парвандаро, ки КМҲМ пешбинӣ менамоянд, асосноккунии қарор вобаста ба парванда, муҳлат ва тартиби шикоят кардан ва эътироз оварданро дар қарор дарҷ намоянд.

Ҳангоми таъин кардани ҷаримаи маъмурӣ дар қарор оид ба парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ба ғайр аз маълумотҳои дар боло зикргардида бояд андозаи ҷарима ва дар бораи қабулқунандаи ҷарима маълумот оварда шавад, ки он

мутобиқи қоидаҳои тартиб додани ҳуҷҷатҳои пардохт барои интиқоли маблағи ҷаримаи маъмурӣ зарур мебошад.

Агар ҳангоми ҳалли масъалаи аз тарафи судя таъин кардани ҷазои маъмурӣ барои ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ҳамзамон масъалаи ҷуброни зарари молумулкӣ ҳал карда шавад, он гоҳ дар қарори парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ андозаи зарари ҷуброншаванда, муҳлат ва тартиби пардохти он зикр карда мешавад.

Дар қарори парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ масъалаи молу мулк ва ҳуҷҷатҳои гирифташуда ва молу мулки ба ҳабс гирифташуда ҳал карда мешавад, ба шарте ки нисбати онҳо ҷазои маъмурӣ дар намуди мусодира ё бо подош гирифтани татбиқ нашуда бошад ва ё набояд татбиқ шавад.

Молу мулк ва ҳуҷҷатҳои, ки аз муомилоти граждани гирифта нашудаанд, бояд ба соҳиби қонуниашон баргардонида шаванд ва агар соҳибашон муқаррар карда нашуда бошанд, мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба моликияти давлат гузаронида мешаванд. Молу мулки аз муомилоти граждани гирифташуда ба ташкилотҳои дахлдор супорида ё нобуд карда мешаванд.

Ҳуҷҷатҳои, ки оид ба парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ далели шайъӣ ба ҳисоб мераванд, дар тамоми муҳлати нигоҳдории парванда дар бойгонӣ нигоҳ дошта ё мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шахсони манфиатдор бояд супорида шаванд.

Қарор оид ба парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ баъди ба охир расидани баррасии парванда феврал эълон карда мешавад.

Нусхаи қарор ба шахси воқеӣ ё намояндаи шахси ҳуқуқӣ, ки нисбати онҳо қабул шудааст, ба прокурор, агар дар баррасии парванда иштирок дошта бошад, инчунин ба ҷабрдида бо хоҳиши ӯ бо гирифтани имзо супорида ё ба ин шахсон дар муҳлати се шабонарӯзи баъди қабули қарор бояд равон карда шавад.

Қароре, ки ба он шикоят ё эътироз оварда нашуда бошад, баъди ба охир расидани муҳлати овардани шикоят ё эътироз аз болои он, эътибори қонунӣ пайдо мекунад. Дар сурати овардани эътироз, шикоят ё пешниҳод нисбати қарор баъди аз ҷониби мақомоти ваколатдори давлатии (шахсони мансабдори)

болой, суди болой баррасй гардидани парванда ин қарор эътибори қонунй пайдо мекунад.

15. Дар рафти муурофияи судй хатман протокол тартиб дода мешавад. Протоколи маҷлиси судй яке аз ҳуҷҷатҳои асосии муурофиявй ба ҳисоб меравад, аз ин рӯ он бояд пурра, саҳеҳу равшан ва бо пайдарпайие, ки муурофияи судй гузаронида мешавад, бо дарназардошти талаботҳои аз моддаи 138 КМҲМ бармеомада таҳия дода шавад.

16. Судяҳое, ки парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмуриро баррасй менамоянд, ҳангоми зарурат метавонанд нусхаи қарори таъин кардани ҷазои маъмуриро барои маълумот ба ҷойи қор, таҳсил ё истиқомати шахсе, ки ба ҷавобгарии маъмурй кашида шудааст фиристонанд ё аз натиҷаи баррасии ин парвандаҳо аз тариқи воситаҳои ахбори омма ба аҳли ҷомеа иттилоъ диҳанд.

17. Аз ҷониби шахсони дар моддаҳои 26-30 ва 36 КМҲМ пешбинишуда оид ба қарорҳои парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмурй, ки эътибори қонунй пайдо накардаанд, ба мақомоти зерин шикоят ё эътироз овардан мумкин аст:

- қарорҳои аз тарафи судя қабулгардида - ба суди болой;

- қарорҳои аз тарафи мақомоти ваколатдори давлатй (шахсони мансабдор) қабулгардида - ба мақомоти ваколатдори давлатии (шахсони мансабдори) болой ё ба суди ноҳия ва шаҳри маҳалли ҷойгиршавии ин мақомот.

Судяҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки агар шикоят оид ба қарорҳои парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурй ҳам ба суд ва ҳам ба мақомоти ваколатдори давлатии (шахсони мансабдори) болой оварда шуда бошад, он аз ҷониби суд баррасй карда мешавад.

18. Шикоят ва эътироз ба қарор оид ба парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурй ба судя, ки оид ба ин парванда қарор қабул кардааст, супорида мешавад ва ӯ вазифадор аст дар муҳлати се шабонарӯзи баъди ворид шудани шикоят ё эътироз онро бо тамоми маводи парванда ба суди болой фиристонад.

Шикоят ва эътироз оид ба қарори судя дар бораи таъин кардани ҷазо дар намуди ҳабси маъмурй ва бо роҳи маъмурй берун кардан аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд дар рӯзи гирифтани он ба суди болой фиристода шавад.

Ғайр аз ин, шикоят ва эътирозро барои баррасӣ бевосита ба суди болоӣ пешниҳод кардан мумкин аст. Дар сурати бевосита ба суди болоӣ шикоят кардан ва эътироз овардан оид ба қарори судя дар бораи таъин кардани ҷазои маъмури дар намуди берун кардан аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон, суди болоӣ дар рӯзи гирифтани шикоят ва эътирози мазкур парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмуриро аз суде, ки онро баррасӣ кардааст, бояд талаб карда гирад.

Агар баррасии шикоят ва эътироз оид ба қарорҳои парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури таҳти салоҳияти судя қарор надошта бошад, дар ин ҳолат шикоят ва эътироз дар муҳлати се шабонарӯз барои баррасӣ аз рӯи тобеият фиристода мешавад.

Ҳангоми шикоят кардан ва эътироз овардан аз болои қарор оид ба парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури бочи давлатӣ пардохт карда намешавад.

19. Ба қарор оид ба парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури дар муҳлати даҳ шабонарӯз шахсони дар моддаҳои 26-30 ва 36 КМҲМ пешбинишуда метавонанд аз лаҳзаи супорида шудани нусхаи қарор ё гирифтани он шикоят ва эътироз намоянд.

Нисбат ба қарори ҳуқуқвайронкунии маъмури вобаста ба риоя накардани қонунгузорӣ дар бораи интиҳобот ва раъйпурсӣ дар муҳлати панҷ шабонарӯзи баъди супоридан ё гирифтани нусхаи қарор шикоят ё эътироз оварда мешавад.

Аз қарор дар бораи бо роҳи маъмури аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон берун кардани шахрванди хориҷӣ ва шахси бешаҳрванд дар муҳлати як шабонарӯз аз лаҳзаи эълон кардани он шикоят ва эътироз овардан мумкин аст.

Шикоят ва эътирозе, ки бо гузаронидани муҳлатҳои дар боло зикргардида пешниҳод карда шудаанд, мавриди баррасӣ қарор дода намешаванд.

Дар сурати бо сабаби узрнок гузаронидани муҳлати шикоят кардан ва эътироз овардан бо дархости шахсе, ки нисбати ӯ қарор оид ба парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури қабул шудааст, ин муҳлат мумкин аст аз ҷониби судя, ки парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмуриро баррасӣ кардааст, барқарор карда шавад. Ҳангоми баррасии дархост дар бораи барқарор кардани муҳлати шикоят кардан ва эътироз овардан, судя ҳуқуқ дорад, шахсеро, ки дархостро пешниҳод кардааст,

барои додани баёнот ё хулоса даъват кунад. Дархост дар бораи барқарор кардани муҳлати шикоят кардан ва эътироз овардан мумкин аст дар муҳлати то як моҳ аз рӯзи эълон кардани қарор оид ба парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури пешниҳод карда шавад.

Дар бораи барқарор ё рад кардани дархости барқарор кардани муҳлати шикоят кардан таъинот бароварда мешавад.

Аз болои таъинот дар хусуси рад кардани барқарор кардани муҳлати гузаронидашуда, ба суди болоӣ шикоят кардан ва эътироз овардан мумкин аст.

Дар хусуси шикоят ва эътирози воридшуда судя, ки қарор баровардааст, шахси ба ҷавобгарии маъмури кашидашуда, ҳимоятгар, ҷабрдида ё намояндаи ӯ, инчунин намояндагони қонунии онҳоро, агар эътироз ё шикоят ба манфиати онҳо даҳолат кунад, огоҳ намуда, мефаҳмонанд, ки онҳо ҳуқуқ доранд, бо шикоят ё эътироз шинос шаванд ва ба таври хаттӣ эродҳои худро пешниҳод намоянд. Бо хоҳиши онҳо суд нусхаи эътироз ё шикоятро ба онҳо месупорад. Эродҳое, ки нисбат ба эътироз ё шикоят расидаанд, ба парванда ҳамроҳ карда мешаванд.

Ҳангоми тайёри барои баррасии шикоят ва эътироз оид ба қарорҳои парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурии аз ҷониби мақомоти ваколатдори давлатӣ (шахсони мансабдор) қабулгардида судя бояд муайян намояд, ки оё ҳолатҳои истисноқунандаи имконияти аз ҷониби ин судя баррасӣ гардидани парванда, инчунин ҳолатҳои истисноқунандаи пешбурди парванда вучуд доранд ё не, дархостҳоро баррасӣ намуда, ҳангоми зарурат экспертиза таъин намояд, маводи иловагиро талаб карда гирад, шахсонро, ки иштироқи онҳо дар баррасии шикоят ҳатмӣ мебошад, даъват намояд ва агар баррасӣ таҳти салоҳияти судя қарор надошта бошад, шикоятро бо тамоми маводи парванда аз рӯи тобеият ирсол намояд.

Шикоят кардан ва эътироз овардан иҷроӣ қарорро ба истисноӣ иҷроӣ қарор оид ба таъин кардани ҷазо дар намуди ҳабси маъмури бозмедорад.

20. Баъд аз гузаштани муҳлати барои шикоят кардан ё эътироз овардан муайянгардида судя, ки қарорро баровардааст, парвандаро бо шикоят, эътироз ва эродҳо ба суди марҳилаи кассатсионӣ фиристода, дар ин бора шахсонро, ки шикоят ё эътироз овардаанд, огоҳ менамояд.

Шахсе, ки аз рӯи қарор шикоят кардааст ва эътироз овардааст, ҳуқуқ дорад онро то оғози маҷлиси суди марҳилаи кассатсионӣ бозхонад, ҳуқуқ дорад онро тағйир диҳад ё шикоят ё эътирози худро бо далелҳои нав пурра кунад. Зимнан, дар эътирози иловагии прокурор ё дар шикояти шахс дар бораи тағйир додани шикоят, ҳамчунин дар шикояти иловагии ҷабрдида ё намояндагони онҳо, ки пас аз гузаштани муҳлати овардани шикоят ё эътироз ба қарор пешниҳод шудааст, дар бораи бад кардани вазъи шахсе, ки ба ҷавобгарии маъмури кашида шудааст, агар чунин талаб дар шикоят ё эътирози пештар овардашуда ҷой надошта бошад, масъала гузоштан мумкин нест.

21. Шикоят ва эътироз вобаста ба қарори мақоми ваколатдори давлатӣ (шахси мансабдор) оид ба парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури аз ҷониби судя, мақоми ваколатдори давлатии (шахси мансабдори) болоӣ баррасӣ карда мешаванд.

Ҳангоми баррасии шикоят ё эътироз вобаста ба қарори парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури нишондодҳои дар қисми 2 моддаи 156 КМҲМ ҳатман бояд риоя карда шаванд.

Судяе, ки шикоят ва эътирозро баррасӣ менамояд, бо вачҳҳои шикоят ва эътироз маҳдуд нашуда, парвандаро дар ҳаҷми пуррааш санчида мебарояд.

22. Аз рӯи натиҷаи баррасии шикоят ва эътироз ба қарори парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури судя яке аз қарорҳои зеринро қабул менамояд:

-дар бораи бетағйир монандани қарор ва қонён нагардонидани шикоят ва эътироз;

-дар бораи тағйир додани қарор, ба шарте ки дар ин ҳолат ҷазои маъмурии муқарраргардида вазнин нашавад ё бо тарзи дигар ҳолати шахсе, ки нисбати ӯ қарор қабул гардидааст, вазнин нагардад;

-дар бораи бекор кардани қарор ва қатъ кардани пешбурди парванда ҳангоми мавҷуд будани яке аз ҳолатҳои пешбиниамудаи КМҲМ, ки пешбурди парвандаро истисно менамоянд, инчунин ҳангоми исбот нашудани ҳолатҳои, ки дар асоси онҳо оид ба парванда қарор қабул гардида буд;

-дар бораи бекор кардани қарор ва баргардонидани парванда барои баррасии нав ба мақоми ваколатдори давлатӣ (шахси мансабдор) ҳангоми ба таври ҷиддӣ риоя нагардидани

талаботи меъёрҳои мурофиавии пешбиниамудай КМҶМ, агар он ба баррасии ҳаматарафа, пурра ва воқеъбинонаи парванда мамониат карда бошад, инчунин бинобар зарурати татбиқи қонунгузорӣ оид ба ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ, ки боиси таъин кардани ҷазои маъмурии нисбатан вазнинтар мегардад, агар ҷабрдида дар хусуси сабукии ҷазои маъмурии аз рӯи ин парванда таъингардида шикоят карда ё прокурор эътироз оварда бошад;

-дар бораи бекор кардани қарор ва фиристодани парванда барои баррасӣ аз рӯи тобеият, агар ҳангоми баррасии шикоят ва эътироз муқаррар карда шавад, ки қарор аз тарафи мақоми ваколатдори давлатии (шахси мансабдори) бесалоҳият қабул карда шудааст.

Аз рӯи натиҷаи баррасии шикоят ва эътироз вобаста ба қарори парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ аз ҷониби судя таъинот қабул карда мешавад, ки бояд маълумоти пешбиниамудай моддаҳои 133 ва 180 КМҶМ-ро дошта бошад.

Нусхаи таъиноти аз рӯи шикоят ва эътироз вобаста ба қарори парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ қабулгардида, ба шахсе, ки нисбати ӯ ин таъинот бароварда шудааст, дар муҳлати се шабонарӯз, ба ҷабрдида бошад бо хоҳиши ӯ фиристонида мешавад.

Агар ҳангоми баррасии шикоят ва эътироз вобаста ба қарори парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ муайян гардад, ки баррасии он таҳти салоҳияти ин судя қарор надорад, дар хусуси аз рӯи тобеият фиристодани шикоят ва эътироз таъинот бароварда мешавад.

Қарори аз рӯи натиҷаи баррасии шикоят ва эътироз қабулшуда баъди қабули он фавран эълон мегардад. Нусхаи қарори аз рӯи натиҷаи баррасии шикоят ва эътироз қабулшуда дар муҳлати се шабонарӯзи баъди қабул гардиданаш ба шахси воқеъ ё намояндаи шахси ҳуқуқӣ, ки нисбати онҳо қарор қабул гардида буд, инчунин ба ҷабрдида ҳангоми шикоят кардани ӯ ва ба прокуроре, ки эътироз оварда буд супорида ё фиристода мешавад.

23. Бояд дар назар дошт, ки бекор кардани қарор бо қатъ кардани парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ боиси баргардонидани маблағ, ашёи бо подош гирифташуда ва мусодирашуда, инчунин бекор кардани дигар маҳдудиятҳои марбут бо қарори қаблан қабулшуда мегардад. Ҳангоми

баргардонида натавониستاني ашё, арзиши он мутобиқи арзиши рӯзи содиршавии ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ рӯёнида мешавад.

Зараре, ки ба шахс дар натиҷаи таъин кардани ҷазои маъмурӣ дар намуди ҳабси маъмурӣ расонида шудааст, тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон ҷуброн карда мешавад.

24. Ҳангоми мавҷуд будани ҳолатҳое, ки дар муҳлатҳои муқарраргардида иҷрои қарори таъин кардани ҷазои маъмуриро дар намуди ҳабси маъмурӣ, маҳрум сохтан аз ҳуқуқи махсус ё дар намуди ҷаримаи маъмурӣ имконнопазир мегардонанд, судяе, ки қарорро қабул кардааст, метавонад иҷрои қарорро ба муҳлати то як моҳ ба таъхир гузорад.

Вазъи моддии шахси ба ҷавобгарии маъмурӣ кашидашударо ба инобат гирифта, пардохти ҷаримаи маъмурӣ метавонад аз ҷониби судяе, ки қарорро қабул кардааст, ба муддати то се моҳ ба муҳлатҳо ҷудо карда шавад.

Судяе, ки дар бораи таъин кардани ҷазои маъмурӣ қарор қабул кардааст, дар сурати шикоят ё эътироз овардан нисбат ба қарори эътибори қонунӣ пайдонамуда иҷрои ин қарорро то баррасии шикоят ё эътироз бозмедорад. Дар бораи боздоштани иҷрои қарор таъинот бароварда, ҳангоми зарурат он феврал ба мақоми ваколатдори давлатӣ (шахси мансабдор) фиристонида мешавад, ки ин таъинотро иҷро менамояд.

25. Судяҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки дар ҳолатҳои зерин иҷрои қарори қабулгардидаи маъмурӣ қатъ карда мешавад:

-ҳангоми қабули санади авф, агар чунин санад ба татбиқи ҷазои маъмурӣ монеъ шавад;

-дар сурати бекор кардан ё беэътибор дониستاني қонун ё муқаррароти алоҳидаи он, ки ҷавобгарии маъмуриро барои кирдори содиргардида муқаррар менамояд;

-ҳангоми фавти шахси ба ҷавобгарии маъмурӣ кашидашуда ё бо тартиби муқарраргардида фавтида эълон шудани ӯ;

-ҳангоми гузаштани муҳлати идомаи иҷрои қарори таъин кардани ҷазои маъмурӣ, ки дар КМҲМ муқаррар шудааст;

-дар сурати қабул гардидани қарори қатъи иҷрои қарор дар бораи таъин кардани ҷазои маъмурӣ дар ҳолатҳои пешбиниамудаи КМҲМ.



26. Масъалаҳои ба таъхир гузоштан, боздоштан ё қатъ кардани иҷроӣ қарор дар бораи таъин кардани ҷазои маъмурӣ, инчунин рӯёнидани ҷаримаи маъмурии ба шахси ноболиғ таъиншуда аз падару модар ё намояндаи қонунии ӯ аз тарафи судя, ки чунин қарорро қабул кардааст, дар муҳлати се шабонарӯзи баъди ба миён омадани асос барои ҳалли масъалаи дахлдор баррасӣ мешаванд.

Шахсоне, ки барои ҳалли масъалаҳои дар боло зикргардида манфиатдоранд, дар бораи вақт ва маҳалли баррасӣ бояд хабардор карда шаванд. Бе сабабҳои узрнок ҳозир нашудани шахсони манфиатдор барои ҳалли масъалаҳои дахлдор монеагиро ба миён намеоварад.

Диққати судяҳо ба он равона карда шавад, ки қарор оид ба масъалаҳои ба таъхир гузоштан, ба муҳлатҳо ҷудо кардан ё боздоштани иҷроӣ қарор дар бораи таъин кардани ҷазои маъмурӣ, инчунин рӯёнидани ҷаримаи маъмурии нисбати шахси ноболиғ таъингардида аз падару модар ё намояндаи қонунии ӯ дар намуди таъинот, масъалаи қатъ кардани иҷроӣ қарори ҷазои маъмурӣ бошад, дар шакли қарор қабул карда мешавад.

27. Судяҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки агар қарори таъин кардани ҷазои маъмурӣ дар муҳлати як сол аз лаҳзаи эътибори қонунӣ пайдо карданаш мавриди иҷро қарор нагирифта бошад, он иҷро карда намешавад.

Меъёри дар боло зикргардида дар сурате қатъ мегардад, ки шахси ба ҷавобгарии маъмурӣ кашидашуда аз иҷроӣ қарори таъин кардани ҷазои маъмурӣ саркашӣ карда бошад. Ҳисоби муҳлат дар чунин ҳолат аз рӯзи ошкор шудани шахси зикргардида ё молу мулк даромади ӯ, ки мутобиқи қарори таъин кардани ҷазои маъмурӣ нисбат ба онҳо мумкин аст ҷаримаи маъмурӣ татбиқ карда шавад, аз нав оғоз мегардад.

Қарори таъин кардани ҷазои маъмурӣ, ки пурра иҷро шудааст, бо қайди дахлдор бояд ба судя баргардонида шавад.

28. Иҷроӣ қарор оид ба таъин кардани ҷазои маъмурӣ нисбати шахсе, ки берун аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон истиқомат мекунад ё қарор дорад ва дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон молу мулк надорад, мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва созишномаҳои байналмилалӣ Тоҷикистон бо давлате, ки ин шахс дар қаламрави он истиқомат мекунад ё қарор дорад, инчунин бо давлате, ки молу

мулки шахси ба ҷавобгарии маъмурӣ кашидашуда дар ҳудуди он мебошад, амалӣ мегардад.

29. Ҷаримаи маъмурӣ аз ҷониби шахсони воқеӣ, шахсони мансабдор ё шахсони ҳуқуқӣ, ки ба ҷавобгарии маъмурӣ кашида шудаанд, бояд дар муҳлати на дертар аз сӣ шабонарӯзи баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани қарор дар бораи таъин кардани ҷаримаи маъмурӣ ё аз лаҳзаи гузаштани муҳлати батаъхирандозӣ ё ба муҳлатҳо ҷудо кардан, ки КМҲМ пешбинӣ намудааст, иҷро карда шавад.

Агар шахси ноболиғ даромади мустақил надошта бошад, ҷаримаи маъмурӣ аз падару модар ё намояндаи қонунии ӯ ситонида мешавад.

Қарорҳо дар бораи маҳрум кардани шахси воқеӣ аз ҳуқуқи идораи воситаи нақлиёт аз тарафи шахсони мансабдори ваколатдори мақомоти дахлдори корҳои дохилӣ, маҳрум кардани шахси воқеӣ аз ҳуқуқи идораи воситаҳои нақлиёти техникӣ (трактор, мошинаҳои худгард ва дигар намудҳои техникаи кишоварзӣ) аз ҷониби шахсони мансабдори ваколатдори мақомоти назорати давлатии ҳолати техникӣ иҷро карда мешаванд.

Қарорҳои судя дар хусуси бо подош гирифтани ё мусодираи ашёе, ки олоти содир кардани ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ё объекти бевоситаи он мебошад, тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро мегардад.

Қарор дар бораи мусодираи силоҳ, тир, лавозимоти ҷангӣ, воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ аз тарафи мақомоти корҳои дохилӣ иҷро карда мешавад.

Қарорҳои бо роҳи маъмурӣ аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон берун кардани шахрвандони хориҷӣ ва шахсони бешаҳрванд аз тарафи:

- мақомоти ҳифзи сарҳад ҳангоми содир кардани ҳуқуқвайронкунии маъмуриё, ки низоми Сарҳади давлатӣ ё низоми нуқтаҳои гузаргоҳии Сарҳади давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро риоя накардаанд;

- мақомоти корҳои дохилӣ ҳангоми содир кардани ҳуқуқвайронкунии маъмуриё, ки низоми будубош (сукунат) дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё қоидаҳои муҳоҷиратро риоя накардаанд, иҷро карда мешаванд.

Иҷрои қарори бо роҳи маъмурӣ аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон берун кардани шахрвандони хориҷӣ ва шахсони бешаҳрванд бо роҳи расман супоридани шахрванди хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд ба намояндаи расмии давлате, ки ин шахс ба қаламрави он берун карда мешавад ё бо роҳи мустақилона аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон баромада рафтани шахсе, ки мавриди бо роҳи маъмурӣ берун кардан қарор гирифтааст, анҷом дода мешавад.

Дар бораи бо роҳи маъмурӣ берун кардани шахрванди хориҷӣ ё шахси бешаҳрванд аз гузаргоҳҳои Сарҳади давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон мақомоти давлати хориҷӣ, ки бо роҳи маъмурӣ баровардани ин шахс ба қаламрави он ё тавассути қаламрави он сурат мегирад, огоҳ карда мешавад, агар тибқи шартномаи байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ин давлат бо роҳи маъмурӣ берун кардан пешбинӣ гардида бошад.

Агар тибқи шартномаи байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба намояндаи давлати хориҷӣ супоридани шахсе, ки бояд аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон берун карда шавад, пешбинӣ нагардида бошад, дар ин ҳолат шахс дар маҳалли муайяннамудаи мақомоти ҳифзи сарҳад бо роҳи маъмурӣ берун карда мешавад.

Иҷрои қарори бо роҳи маъмурӣ аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон берун кардани шахрвандони хориҷӣ ё шахсони бешаҳрванд дар шакли санади яктарафа ё дутарафа ба расмӣ дароварда мешавад.

Шаҳрвандони хориҷӣ ё шахсони бешаҳрванд то рӯзи бо роҳи маъмурӣ аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон берун кардан дар ҷойҳои махсус нигоҳ дошта мешаванд.

Қарори судя дар бораи таъин кардани ҷазои ҳабси маъмурӣ аз тарафи мақомоти корҳои дохилӣ фавран иҷро карда мешавад.

Судяҳоро зарур аст, ки муҳлати дастгиркунии маъмуриро ҳатман ба муҳлати ҳабси маъмурӣ ба ҳисоб гиранд.

Қарори парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ оид ба ҷуброни зарари моддӣ тибқи тартиби муқаррарнамудаи КМҲМ, қонунгузории граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Кодекси муурофиавии граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро карда мешавад.

Ҳангоми дар муҳлати пешбининамудаи КМҲМ иҷро накардани қарори парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ оид

ба чуброни зарари моддӣ, иҷрои қарори мазкур барои рӯёнидани зарар бо тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи истехсолоти иҷро» амалӣ карда мешавад.

30. Судяе, ки ба ӯ парванда барои баррасии нав супорида шудааст, ӯҳдадор аст бо ташаббуси худ масъалаи баргардонидани иҷрои қарорро баррасӣ намуда, онро дар қарор ё таъиноти наво, ки бо он баррасии парванда қатъ мегардад, ҳал намояд.

Агар судяи парвандаро аз нав баррасӣ намуда масъалаи баргардонидани иҷрои қарори бекорқардаро ҳал накунад, шахси манфиатдор ҳуқуқ дорад дар доираи мӯҳлати даъво ба ҳамин суд дар хусуси баргардонидани иҷрои қарор ариза диҳад. Ин ариза дар маҷлиси судӣ баррасӣ карда мешавад. Шахсони иштирокчии парванда оид ба вақт ва маҳалли баргузори маҷлиси суд огоҳ карда шуда, ҳозир нашудани онҳо барои ҳалли масъалаи дар назди суд гузошташуда монеа намегардад.

Нисбат ба санади судии қабулшуда дар бораи баргардонидани иҷрои қарор мумкин аст бо асос ва тартиби пешбиниамудаи КМҲМ шикояти кассатсионӣ ё шикояти хусусӣ пешниҳод карда шавад.

31. Судяҳое, ки парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмуриро баррасӣ кардаанд, ҳангоми муқаррар кардани сабаб ва шароитҳое, ки ба содир шудани ҳуқуқвайронкунии маъмури мусоидат намудаанд, ҳуқуқ доранд, ба ташкилотҳои дахлдор ва шахсони мансабдори ваколатдор барои бартараф кардани сабаб ва шароитҳои ба содиршавии ҳуқуқвайронкунии маъмури мусоидаткунанда пешниҳод ирсол намоянд.

Агар зимни баррасии судии парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмури муқаррар карда шавад, ки ҳангоми барасмиятдарорӣ, тафтишоти маъмури ва баррасии он муқаррароти КМҲМ ва дигар санадҳои қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон риоя нашудаанд, судяҳо ҳуқуқ доранд нисбат ба онҳое, ки ба камбудӣ роҳ додаанд, таъиноти хусусӣ ирсол намояд.

32. Суди Олӣ, судҳои ҳарбӣ, суди Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои вилоят, шаҳри Душанбе, шаҳр ва ноҳияҳои ҷумҳури бояд мунтазам таҷрибаи баррасии парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмуриро ҷамъбаст намуда, барои бартараф кардани камбудии ошкоргардида дар амалияи судӣ ва дар қору фаъолияти мақомоти ваколатдори

давлатӣ (шахсони мансабдор), ки парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмуриро ба расмият мебароранд чораҳо андешида, таҷрибаи ягонаи судиро таъмин намуда, мувофиқи мақсад мебуд, ки ин қабил парвандаҳо дар маҷлиси судӣ баррасӣ карда шаванд.

*33. Судҳои марҳилаҳои болоӣ вазифадор карда шаванд, ки ҳангоми баррасии парвандаҳо дар марҳилаҳои кассатсионӣ ё назоратӣ риоя кардани қонунгузори мурофиавии маъмуриро мавриди таъин кардани маҷлиси судӣ ва тайёри ба он, санҷида барои маҷлис, дар сурати ошкор кардани вайронкунии қонун нисбати ин ҳолат қарорҳои дахлдор қабул намоянд.*

**Раиси Пленум,  
Раиси Суди Олии  
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

**Абдуллоев Н.**

**Котиби Пленум,  
Судияи Суди Олии  
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

**Саидов М.**